

nisme (de leer van de eenheid van God en wereld) niets meer. Integendeel, alles is hem gelegen aan de erkenning van de verhevenheid van God boven Zijn wereld. In aansluiting aan Otto (de schrijver van het veelgelezen werk over: 'Het heilige') legt hij er weer allen nadruk op, dat God is „het volstrekt Andere” ten opzichte van deze wereld, „de Mysterieuze”, „de Oppermachtige”.

In dat opzicht voelt hij zich ook sterk aan Barth en de Zwitsersche theologie verwant. Al gaat hij niet zoover als zij in het terugdringen van de gedachte der immanentie, der inwooning Gods in deze wereld en ons leven, hij stemt toch volkomen met hen in, als zij in onze dagen weer op de transcendentie, de soevereiniteit Gods ten opzichte van Zijn schepping den nadruk leggen.

Daarom breekt hij ook radicaal met den afkeer, dien het oudere modernisme had van het bovennatuurlijke en daarmee van het wonder. De verwerping van het wonder als criterium voor vrijzinnigheid te stellen, acht hij belachelijke bekrompenheid, slechts passend in een tijd, toen men nergens anders oog voor had dan voor de natuurwetmatige gebondenheid. Onze wereld is echter, naar zijn oordeel, stellig de natuurwetmatige gebondene; maar er is ook een andere wereld. En daar in die andere wereld is plaats voor vrijheid en daarom ook voor het wonder, het geestelijke wonder, b.v. der wedergeboorte, maar ook het wonder in het algemeen.

Ook in dit opzicht valt alzoo een toenadering naar rechts bij Roessingh niet te ontkennen. De ban van het monisme, de al-eenheidsleer is hier doorbroken. Het verwijt van pantheïsme, dat Scholten ten volle verdiende, treft Roessingh niet. Hier dreigt echter wel weer een ander gevaar, n.l. het gevaar, dat, in Kantiaanschen geest, God en wereld, het geestelijke en het natuurlijke te veel dualistisch van elkaar gescheiden worden, gelijk een volgend artikel ons nog nader zal doen zien.

G. B. WURTH.

UIT DE SCHRIFT

De steun van het geloof.

„Waar gij zult heengaan, zal ik ook heengaan, en waar gij zult vernachten, zal ik vernachten: Uw volk is mijn volk en uw God is mijn God.” (Ruth 1: 16).

Als tusschen de regels door leest ge hier, wat de menschen noemen, een bekeeringsgeschiedenis.

Ruth verhaalt haar, als ze daar op dien eenzamen landweg belijdenis aflegt van haar geloof: in het openbaar, voor twee menschen en voor Gods oor en dat van Zijn heilige Engelen.

Hoe ze tot geloof gekomen is?

Voor zooveel het menschen betreft door den omgang met Naomi en de haren. Wel is Naomi op een verkeerden weg geraakt, maar toch, ze is een kind van God. En uit wat Ruth zegt van Naomi's God, merken we, dat er tot die heidensche jonge vrouw ook vaak gesproken is van den Heere, den alleen waren God, die boven de afgoden troont. Ruth is jaren geweest onder de stille inwerking van het Woord des Heeren — en het droeg kostelijke vrucht, want als de keuze moet worden gedaan op dien morgen der scheiding, dan kiest ze voor Naomi en haar God.

Dat leest ge toch niet over het hoofd; die volgorde: eerst Naomi, en dan Naomi's God in de geloofsbelijdenis van Ruth? De liefde tot Naomi is het op den voorgrond tredende bij de Moabitische, en daarna komt het kleven aan Naomi's God. Eerst het: „Waar gij zult heengaan, daar zal ik ook heengaan” — de liefde tot Naomi; daarna: „Uw volk is mijn volk” — om Naomi's wil kiest ze ook het volk van Naomi tot haar volk; en eindelijk: „Uw God is mijn God” — getrokken door Naomi belijdt ze Naomi's God als haar God.

Zie dat niet over het hoofd. Ruth is door Naomi tot God gekomen. Naomi was het middel in de hand van den Almachtigen God. Vermoedelijk is liefde tot Naomi het eerste geweest, en is die gevolgd, later, door het levend geloof in Naomi's God.

En als ze op dit oogenblik de beslissende keuze moet doen, terugkeeren of meegaan — dan zijn die twee stroomingen in haar ziel: liefde tot God en liefde tot Naomi. Maar de liefde tot Naomi is nog de eerste en de overheerschende. De volgorde in haar belijden teekent het zoo duidelijk: gij, uw volk, uw God. Het is de sterke liefde tot Naomi, die een prikkel te meer is, om te breken met haar volk en met haar goden.

Er is iets wonderlijks in het jonge geloof van Ruth. Het gaat haar zooals het een klein kind-gaat.

Dat leerde loopen, maar in zijn gaan heeft het nog den steun van de moederhand zoo nodig. Aan moeders hand loopt het gemakkelijk en gaat het mee. Aan moeders hand houdt het zich vast. Tot het straks groot en sterk geworden is; dan laat het moeders hand los. Dan loopt het wel met moeder nog mee, maar niet meer aan de hand.

Ruth is in haar geloof als het kleine kind. Het greep een sterke hand en gaat aan die moederhand mee; waar Naomi gaat, daar wil Ruth ook zijn. Zoo is het jaren geweest, en zoo is het ook nu nog. Ze is nog niet sterk genoeg, om alleen te gaan. Naomi is de steun van haar geloof. In kinderlijk geloof gaat ze den weg op van Moab naar Kanaän.

Maar als ze straks is gewassen in het geloof, dan laat ze de moederhand los. Dan heeft ze dien menschelijken steun niet meer nodig. Dan steunt ze omgekeerd de oude moeder. Voor wie opmerksaam het volgende hoofdstuk leest, wordt het reeds duidelijk. Zoo, als een oude moeder soms op den sterken arm van haar volwassen dochter leunt. Zóó is Naomi voor Ruth geweest.

Ze steunt op Naomi nog. Vandaar de volgorde: gij, uw volk, uw God — het kinderlijk geloof.

Maar als ze volwassen is in het geloof, dan laat ze den steun los en neemt God dien weg, en Ruth gaat alleen op het smalle pad, dat naar de Godsstad leidt.

Ziet ge den Heere het niet vaak nog evenzoo doen, als Hij het met Ruth heeft gedaan? Hij zet op den weg van buitenstaanders, die Hij roepen wil tot Zijn heerlijkheid, zoo vaak een Naomi's-gestalte. Een, die ze lief hebben, en met wie ze ook komen tot den Christus Gods. Dan is er vaak de volgorde: gij, uw volk, uw God.

En als ze dan in hun jonge geloof gaan op het smalle pad, geeft God hun een Naomi mee, aan wier hand ze gaan op den weg, te onzeker nog staand om alleen te kunnen gaan. Een vriend, die sterkt en onderwijst. Een kennis, die in allen eenvoud toch de hand uitsteekt en leidt. Een leeraar, die raadt en steunt.

Dat is de menschenhand, waaraan de beginnening zich vasthoudt.

Maar het blijft zoo niet.

Als het jonge geloof in Gods oog sterk genoeg geworden is, gebeurt er iets vreemds. Dan neemt Gods hand die menschenhand weg. Dan is die vriend er niet meer. Er komt een leegte in het leven van die aan die hand steeds zoo gaarne ging en op dien mensch zoo sterk heeft gesteund.

Want God laat alleen gaan, om alleen te bouwen op Hem en te leunen op Hem.

We zouden nog gaan verafgoden den mensch, op wien we hebben gesteund. En eer het geschiedt, neemt God dien mensch soms weg.

Opdat ge het wagen zoudt met uw God alleen.

Opdat ge uw hand niet meer naar een mensch uitstrekt, zoudt, maar naar Hem alleen.

En bidden:

Ai, doe mij op U leunen
Met heel mijn ziel.

C. B.

KERKELUK LEVEN

De „structuur” van den modernen tijd.

Hoewel het geen „kerkelijk leven” in enger zin is, heeft hetgeen we bespreken wel iets met het kerkelijk leven te maken.

En het is nu eenmaal gewoonte, om in deze rubriek ook dingen onder te brengen, die slechts in zeer zijdelings verband staan met het kerkelijk leven, maar er toch in de verte wel mee verbonden zijn.

En misschien heeft de structuur van den modernen tijd veel meer met ons kerkelijk leven te maken, dan we zoo op het eerste moment zouden denken.

Immers in een bepaalden tijd ontkomt niets aan den invloed van de structuur van dien tijd.

Wat we dan onder „de structuur” van een tijd verstaan?

Wel, het woord „structuur” wordt in de laatste jaren al meer gebruikt om den eigenaardigen en typischen samenhang in levende verbanden aan te duiden.

Spreekt men bij het mechanische van een „constructie”, gebruikt men dat woord „constructie” ook voor een stelsel, dat door redeneeren in elkaar gezet is — het woord „structuur” geeft levende verbanden, wil men: de verbanden in een levende totaliteit aan.

Zoo spreekt men ook van psychische „structuur”, van de „structuur” van een karakter en van de „structuur” eener persoonlijkheid.

Als we dus handelen over de „structuur” van den modernen tijd, zeggen we daarmee, dat er in de verbanden van dien tijd iets is, dat ons den tijd als levend doet beschouwen.

Nu is het hier niet de plaats, om in te gaan op de vraag naar de wijsgeerige omschrijving van

het begrip tijd. Immers wanneer we spreken over de „structuur” van onzen tijd bedoelen we met „tijd” iets anders aan te geven dan de abstractie, die we „tijd” plegen te noemen en die in de „ruimte” een gelijkwaardig te plaatsen buurvrouw — eigenlijk moeten we zeggen „zuster” — heeft.

Wanneer we spreken over „den modernen tijd”, dan bedoelen we daarmee de periode, waarin wij leven, de laatste door ons doorleefde jaren. En toch bedoelen we er nog veel meer mee.

Immers dien tijd zien we ook (en in de bewuste uitdrukking juist) met de menschen, die erin leven, met de krachten, die erin werken, met de idealen, die juist in dien tijd op de publieke markt navraag lokken.

Maar zóó wordt die tijd een levende grootheid.

Daarom juist kunnen we spreken van „de structuur” van een tijd, wijl menschen in dien tijd bepaalde levensverbanden scheppen.

Verstaan we nu ongeveer, wat er onder de structuur van den modernen tijd wordt verstaan, dan kunnen we pogen, over die structuur zelve te handelen.

Levende grootheden met levende verbanden moeten we zoeken.

Och neen, zoeken niet; we zien ze zóó maar.

Wie echter onze tijd ziet, moet wel bedenken, dat hij de dingen slechts in wording ziet. Wanneer we een bepaalden tijd uit de historie bezien, hebben we daarin steeds naast het worden óók het zijn. We zien in zulk een periode de hooft en den opgang en vóór den nedergang. We zien het wezenlijke in al het worden en verworden. Het is moeilijk, om zóó ook de eigen tijd te waardeerden. Immers wij zelf zijn op dit oogenblik, het moment waarin we leven en spreken, het eind. En wat beleven we — wat zijn we — wat is dat waarin we zijn, het begin of het eind van een periode?

We weten het niet.

Slechts menschen met een soort profetischen aanleg kunnen over deze dingen spreken.

En ze hebben wel eens gelijk.

Ze blijken zich ook wel eens te hebben vergist.

Zoo mag dan ook het spreken over de structuur van den modernen tijd ons niet verleiden, dat we zouden gaan voorspellen.

We willen hier slechts constateeren.

Wil men, typeeren.

Of misschien — we willen een poging wagen om enkele trekken van een karakterologie van dezen tijd te teekenen.

Bij het teekenen der verschillende lijnen, die het karakter van onzen tijd typeeren, gaan we analytisch te werk. We nemen de feiten, zooals ze zich aan ons voordoen.

Aan het slot zullen we pogen, de feiten met elkaar in verband te brengen; we zullen pogen althans een deel van een beeld aan 'teind te doen zien.

Thans echter eerst enkele trekken.

En dan moet wel eerst genoemd worden het merkwaardige verschijnsel van de levensverbreding.

Een levensverbreding, die een bewustzijnsverenging ten gevolge heeft.

Dat klinkt vreemd.

We hopen echter dezen trek aannemelijk te maken. Heel het leven biedt in onzen tijd de kansen tot levensverbreding. Vergeleken met vroegere tientallen jaren, zijn de laatste twintig jaar zeker die van een uitbreiding van den gezichtskring van velen, een uitbreiding van de contact-mogelijkheden, die er in het algemeen voor den mensch zijn. Hoe veel breder maakte het zooveel beter geoutilleerde verkeer, de zooveel meer gemakkelijke communicatie het leven niet! Wat beteekent nu voor velen de radio niet ontzaglijk veel, veel, waaraan men vroeger niet zou hebben gedacht. Hoe sterk is het aantal jonge menschen, die studeeren gaan, niet uitgebreid.

Maar daar is meer.

De mensch is belangrijker geworden; niet steeds belangwekkender daarom.

Maar belangrijker, in dien zin, dat ieder op elk terrein weet iets waard te zijn.

En daarin is zeker veel, dat reden tot dank geeft. Er zijn tijden geweest, waarin men scheen te denken, dat er ook menschen waren, die géén betekenis hadden. Gode zij dank, in den Hemel heeft het altijd anders gestaan.

Maar nu ieder belangrijk is geworden, is er ook de tendenz om van ieder te veronderstellen, dat hij overal belangrijk wezen kan; een typisch staal van levensverbreding, dat niet zoo gevaarlijk is, zoolang maar niet ieder denkt, dat hij ook van alles verstand heeft.

En toch brengt een ander soort levensverbreding weer mee, dat dat gevaar niet denkbeeldig is.

We hebben een goed functioneerende pers.

We hebben onze kranten, die in één artikel veel wetenswaardigs kunnen vertellen over een bepaald onderwerp, zóó, dat er zijn, die door trouw hun krant te lezen, over alles kunnen meepraten.

Op zichzelf weer uitnemend, indien men maar blijft beseffen, dat dat meepraten nog niet het